

Sada, xoşxasiyyət insan, peşəkar həkim, böyük alim... Hamı onu belə tanıyırdı. Bütün bu yüksək keyfiyyətləri özündə birləşdirən Əməkdar elm xadimi, tibb elmləri doktoru, Azərbaycan Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü, akademik Zərifə Əliyeva əsl ziyalı olmaqla bərabər, həm də qayğıkeş ana, vəfalı ömür-gün yoldaşı idi. Ümummilli lider Heydər Əliyev hər zaman ona dayaqlı olan, bütün işlərində onu dəstəkləyən Zərifə xanım haqqında deyirdi: "...Zərifə xanım kimi həyat yoldaşım olduğuma və o, ailəmdə çox yüksək mənəvi mühit yaratdığına görə mən xoşbəxt olmuşam. Həyatımın bütün dövrlərində işlə məşğul olduğuma görə ailə məsələlərinə fikir verməyə vaxtım olmayıb. Bunların hamısı Zərifə xanımın üzərinə düşüb və o da bu vəzifəni şəraflə, sədəqətlə, çox böyük məharətlə yerinə yetirib... Mənim üçün o, birinci növbədə böyük bir insan idi. Zərifə xanım sədəqətli həyat yoldaşı, çox mehriban ana, mənim ailəmi, mənim uşaqlarımı, mənim nəvələrimi yaşadan, böyükdən bir fədakar insan kimi qəlbimdə yaşayır".

Dünyaşöhrətli oftalmoloq-alim, ictimai xadim, akademik Zərifə xanım Əliyevanın əziz xatirəsini xalqımız hər zaman böyük ehtiram, sonsuz məhəbbətlə anır

O, əsl Azərbaycan qadını idi. Böyük elmi fəaliyyətlə məşğul olmasına rəğmən ailə dəyərlərini hər şeydən üstün tutan, xalqına, millətinə layiqli övladlar yetişdirən, xeyirxahlıq, insanpərvərlik, alicənablıq, təvazökarlıq təcəssümü olan Azərbaycan qadını. Eyni zamanda geniş dünyagörüşü, zəngin biliyi, elmi baxışları, uzunmüddətli araşdırmaları, tədqiqat işləri ilə milli səhiyyəimizin tərəqqisinə, Azərbaycan elminin gələcəyinə, onun inkişafına böyük töhfələr verən dəyərli alim...

1923-cü il ap-

relin 28-də Naxçıvan Muxtar Respublikasının Şərur rayonunun Şahtaxtı kəndində, görkəmli dövlət xadimi Əziz Əliyevin ailəsində dünyaya göz açan Zərifə xanım bütün ömrünü elmə həsr etmiş, oftalmologiya sahəsində böyük uğurlara nail olmuşdur. O, 1942-ci ildə orta məktəbi, 1947-ci ildə isə Nəriman Nərimanov adına Azərbaycan Dövlət Tibb İnstitutunu əla qiymətlərlə başa vurmuş, Moskva şəhərində Mərkəzi Həkimləri Təkmilləşdirmə İnstitutunda oftalmologiya üzrə ixtisaslaşdırma kursu keçdikdən sonra aspiranturaya daxil olmuş və buranı 1953-cü ildə bitirmişdir.

xəstəliklə mübarizə yolları axtarırdı. Öz üzərində ciddi işləyən Zərifə xanım gecə-gündüz mütləq edir, elmi biliklərini dərinləşdirir, Azərbaycan Elmi-Tədqiqat Oftalmologiya İnstitutunda müalicə və profilaktik tədbirlərin təşkilində fəal iştirak edirdi. O, bu xəstəliyin ən çox yayıldığı bölgələrə - respublikanın ən ucaq yerlərinə qədər gedərək traxomanın yaranma səbəblərini öyrənmək üçün araşdırmalar aparır, oradakı həkim-oftalmoloqlara traxoma barədə məruzələr söyləyir, ümumiyyətlə göz xəstəliklərinin müayinə və müalicəsi ilə bağlı elmi biliklərini həmkarları ilə bölüşürdü. Zərifə xanım həkimlik fəaliyyəti ilə yanaşı, eyni zamanda elmi axtarışlarını da davam etdirir, traxoma xəstəliyinin müalicəsi zamanı antibiotiklərdən istifadə imkanlarını araşdırırdı. 1960-cı ildə "Traxomanın digər terapiya üsulları ilə birlikdə sintomisinlə müalicəsi" mövzusunda müdafiə etdiyi namizədlik dissertasiyası alimin bu sahədəki gərgin əməyinin nəticəsidir.

1969-cu il-

Görkəmli alim, gözəl insan, xeyirxah əməllər sahibi

Həmin dövrdə respublikamızda insanda gözü zədələyərək ağır fəsadlar törədən, hətta korluğa səbəb olan traxoma xəstəliyi geniş yayılmışdı. Xəstəliklə mübarizə aparmaq və bu sahədə effektiv nəticələr əldə etmək üçün ciddi addımlar atılır, insan həyatına təhlükə yaradan bu infeksiya

dən Ə.Əliyev adına Azərbaycan Həkimləri Təkmilləşdirmə İnstitutunda göz xəstəlikləri kafedrasının dosenti, 1977-ci ildə professoru olan Zərifə xanım Əliyevanın təklifi ilə 1979-cu ildə akademik A.Qarayev adına Fiziologiya İnstitutunda görmə üzvünün peşə patologiyası və fiziologiyasının problemləri laboratoriyası yaradılmışdır. Burada gözün və köməkçi üzvünün həm normada, həm də rezin və neft-kimya sənayesi müəssisələrində uzun müddət işləyən insanlarda yaranan peşə intoksikasiyası şəraitində funksiyaları

bunların fonunda Prezident İlham Əliyevin 2013-cü ildə Zərifə Əliyevanın 90 illik yubileyinə həsr edilmiş təntənəli mərasimdəki çıxışında dediyi "Alim kimi Zərifə xanım çox böyük zirvələrə çata bilmişdir. Onun əsərləri, elmi monoqrafiyaları bu gün də öz aktuallığını itirmir" fikirləri bir daha öz təsdiqini tapır.

Zərifə Əliyeva 1982-1985-ci illərdə görmə orqanlarının peşə patologiyası laboratoriyasının, bir müddət sonra isə oftalmologiya kafedrasının müdiri vəzifəsində çalışmış, bu illərdə vərəm, şəkər və qlaukoma xəstəlikləri nəticəsində gözün zədələnməsi ilə bağlı apardığı mühüm tədqiqat işlərinin nəticəsi Azərbaycan tibb elminin inkişafına əhəmiyyətli təsirini göstərmişdi. Belə ki, alimin tədqiqat işlərinin böyük bir qismi oftalmologiyanın problemlərindən biri olan qlaukoma xəstəliyinin diaqnostikası və müalicəsinə həsr olunmuşdur. Bu tədqiqat işlərinin birində gözdaxili təzyiğin ölçmə üsulu təkmilləşdirilmişdir ki, bu da xəstəliyin müalicəsində mühüm əhəmiyyət kəsb etmişdir. Alim nəzəri biliklərini, illər boyu apardığı müşahidələrin, klinik tədqiqatların nəticələrini təcrübədə geniş şəkildə tətbiq etmiş, bu sahədə yeni elmi müddəə və nəzəriyyələr irəli sürmüşdü. Görkəmli oftalmoloq, həmçinin göz travmatizminin profilaktikası və onunla mübarizə, oftalmologiya sahəsində fizioterapevtik üsullardan istifadə də uğurlu nəticələr əldə etmiş, iridodiyagnostikanın əsasını qoymuşdur. Akademikin "İridodiyagnostika" və "İridodiyagnostikanın əsasları" nadir elmi tədqiqat əsərləri bu sahədə olduqca dəyərli mənbələrdir.

Fədakar alim sənaye müəssisələrində zərərli amillərin insan gözüə təsirini araşdırmış, kimya və elektron sənayelərində peşə fəaliyyəti ilə bağlı göz xəstəliklərinin öyrənilməsi məsələsinə xüsusi diqqət yetirmişdir. Onun bu sahədəki zəngin bilik və təcrübəsi sənaye sektorunda çalışan və peşə fəaliyyəti ilə əlaqədar olaraq göz xəstəliyi ilə üzləşən minlərlə insana şəfa vermiş, onları nura, işığa qovuşdurmuşdur. Dünya miqyasında tanınmış alimin oftalmologiya elminə bəxş etdiyi yeniliklər bu gün də mütəxəssislər tərəfindən öyrənilməkdə, qiymətli elmi irs kimi təbliğ və tətbiq olunmaqdadır.

Zərifə xanım Əliyeva ilk dəfə olaraq sənaye obyektlərində müxtəlif maddələrin gözə təsiri sahəsində elmi tədqiqatlar aparmış, peşə patologiyasını araşdıran dünyada ilk elmi-tədqiqat laboratoriyası yaradaraq elm aləmində yeni bir istiqamətin - peşə oftal-

mologiyasının əsasını qoymuşdur. Məhz peşə xəstəlikləri üzrə elmi araşdırmalarının uğurlu nəticələrinə görə o, oftalmologiya sahəsində ən yüksək mükafata - SSRİ Tibb Elmləri Akademiyasının M.İ.Averbax adına mükafatına layiq görülmüşdü.

Vaxtilə respublikamızda geniş yayılmış traxoma, eyni zamanda kimya və elektron sənayelərində peşə fəaliyyəti ilə bağlı yaranan digər göz xəstəliklərinin öyrənilməsi, profilaktikası və müalicəsi, habelə oftalmologiyanın müasir problemlərinə dair tədqiqatlar aparan akademik Zərifə Əliyeva pədaqoji fəaliyyətlə də məşğul olmuşdur. Yüksək səviyyəli tibb işçilərinin hazırlanmasında, gənc həkim-oftalmoloqların ixtisaslarının artırılmasında, təcrübəli elmi kadrların yetişdirilməsində dünyaya məşhur oftalmoloq-alimin əvəzsiz xidmətləri olmuşdur. Böyük oftalmoloqlar nəslini yetişdirən görkəmli alim tələbələrini həkimlik sənətinin dərinliklərini, həkim-xəstə münasibətlərini yorulmadan, usanmadan öyrədir və qeyd edirdi ki, həkimlik sənəti mütəxəssisdən bilik və bacarıqla yanaşı, həm də mənəvi saflıq tələb edir. Bu saflığı böyük məsuliyyətlə qoruyan Zərifə xanım müqəddəs peşə sahiblərinin cəmiyyətdəki roluna, mövqeyinə xüsusi həssaslıqla yanaşırdı. Alimin "Yüksək əqidə: həkimlik etikası, həkimin ürəyinin və fikirlərinin paklığı" əsəri cəmiyyətimizdə həkim şəxsiyyətinin formalaşması prosesinə dəyərli töhfədir.

Akademik Zərifə Əliyevanın ictimai fəaliyyəti də geniş və çoxşaxəli olmuşdur. O, SSRİ-nin Sülhü Müdafiə Komitəsinin üzvü, Azərbaycan Sülhü Müdafiə Komitəsi sədrinin müavini, "Bilik" Cəmiyyəti İdarə Heyətinin və keçmiş İttifaqın Oftalmoloqları Elmi Cəmiyyəti İdarə Heyətinin, eyni zamanda "Oftalmologiya xəbərləri" jurnalının redaksiya heyətinin üzvü idi.

Zərifə Əliyeva 62 illik qısa ömrünə ictimai xadim, pədaqoq, peşəkar həkim, dərin biliyi, geniş dünyagörüşə malik yenilikçi alim, qayğıkeş ana, sədəqətli ömür-gün yoldaşı kimi çox böyük statusları sığışdırı bilmişdi. Ömür yolunda Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevlə birgə addımlayan Zərifə xanım Əliyeva vətənimizin qururu sayılan övladlarından. Azərbaycan oftalmologiyası elminin inkişafında əvəzsiz xidmətləri olan görkəmli alimin əziz xatirəsini xalqımız hər zaman böyük ehtiram, sonsuz məhəbbətlə anır.

Mehparə ƏLİYEVA,
"Respublika".